

Erdoğan Köse

Eğitimde Algı Operasyonları

Prof. Dr. Erdoğan KÖSE

EĞİTİMDE ALGI OPERASYONLARI

ISBN 978-625-7740-25-8

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarına aittir.

© 2023, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayınevidir**. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır; indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

I. Baskı: Haziran 2023, Ankara

Yayın-Proje: Şehriban Türüldür
Dizgi-Grafik Tasarım: Tuğba Kaplan
Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Baskı: Sonçağ Yayıncılık Matbaacılık Reklam San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı 48/48 İskitler/Ankara
Tel: (0312) 341 36 67

Yayıncı Sertifika No: 51818
Matbaa Sertifika No: 47865

İletişim

Macun Mah. 204. Cad. No: 141/A-33 Yenimahalle/ANKARA
Yayınevi: 0312 430 67 50
Dağıtım: 0312 434 54 24
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: pegem@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

*Sevgili eřim Saliha
ve çocuklarım
Fatma Begüm, Ali Berk, Elif Bengisu'ya*

Prof. Dr. Erdoğan KÖSE

Yazar, 01.05.1963 tarihinde Burdur'da dünyaya gelmiştir. Dr. Köse, lisans eğitimini 1987 yılında Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi, Eğitim Yönetimi ve Planlaması bölümünde tamamlamıştır. Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri anabilim dalı Eğitim Programları ve Öğretim bilim dalında yüksek lisans eğitimini almıştır. Doktora eğitimini de Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri anabilim dalı Eğitim Programları ve Öğretim bilim dalında "İlköğretim Düzeyinde Ders Dışı Etkinliklerin Akademik Başarıya ve Okul Kültürünü Algılamaya Etkisi" adlı tez çalışmasıyla 2003 yılında tamamlamıştır. Dr. Köse, Atatürk Üniversitesi K. K. Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümünde 1995-2003 yılları arasında araştırma görevlisi olarak, 2003-2011 yılları arasında yardımcı doçent olarak ve 2011-2014 yılları arasında doçent olarak görev yapmıştır. 2014 yılında Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri bölümüne doçent olarak, 2016 yılında da profesör olarak atanmıştır. 2017 yılında Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümüne profesör doktor olarak naklen atanmıştır. Halen aynı kurumda çalışmakta olup yazarın ulusal ve uluslararası düzeydeki dergilerde makaleleri, ulusal ve uluslararası kongrelerde sunulmuş bildirimleri, birçok kitapta editörlük ve bölüm yazarlığı ve alana özgü yazarı olduğu kitapları bulunmaktadır. Ayrıca üniversitenin çeşitli birimlerinde müdürlük, bölüm, anabilim dalı başkanlığı, senato üyeliği, yönetim kurulu üyelikleri gibi idari görevlerde bulunmuştur.

Prof. Dr. Erdoğan Köse evli ve üç çocuk babasıdır.

ORCID No: 0000-0003-0426-0267

ÖN SÖZ

21. yüzyıl özellikle kapitalizmin ve küreselleşmenin etkisiyle ekonomik anlamda üretimin ve tüketimin hızlı bir şekilde arttığı bir yüzyıl olma konumundadır. Üretimin ve paranın önemli bir kısmını elinde bulunduran küresel sermaye, ellerindeki malları satabilmek için olanca hızıyla tüketicilerin ilgisini çekme uğraşı içindedir. Bu bağlamda dünyanın büyük bir çoğunluğunun tüketici konumunda olduğu bilinen bir gerçektir. Tüketicileri etkilemenin en kolay yollarından birisi de pazarlanacak mal veya ürün için yeterli bir algı oluşturmaktır. Bu algı, ürün pazarlamada daha çok reklamlar aracılığıyla yapılmaktadır. Bu reklamlar ne kadar geniş tüketici kitlelerine ulaştırılırsa, o kadar çok amacına ulaşmakta ve ürünün satışını artırmaktadır. Günümüzde algı oluşturma konusunda reklamcılık milyarlarca dolarlık bir sektör haline gelmiştir. Reklamcılığın tüketiciler açısından iki olumsuz yanından bahsetmek mümkündür. Bunlardan birincisi, niteliksiz ürünlerin de tıpkı nitelikli ürünler gibi reklamının yapılması ve algı oluşturulmasıdır. Elbette nitelikli ürünler, her türlü pazarlamayı veya reklamı hak etmektedir. Ancak niteliksiz olan ürünlerin nitelikliymiş gibi reklamının yapılması tamamen bir algı operasyonudur. Zaten belirli bir reklam sürecinden sonra nitelikli ürünler tüketiciler tarafından tutulmakta, yeterince tüketilmekte ve reklamı tüketici tarafından yapılmaktadır. Tüketiciler arasında fazla tutulmayan ürünler, yeterli satışı tutturmak için reklamlara uzun süre devam etmektedir. Bu ürünler üzerinde oluşturulan algı operasyonları sonucunda ürünü alanlar, ödedikleri ücretin karşılığını alamamakta ve mağdur olmaktadır. Algı olarak reklamların tüketiciler açısından ikinci olumsuzluğu, çoğu zaman ihtiyaç olmayan ürünlerin alınmasıdır. Yani bazı tüketiciler bazı reklamlardan o kadar çok etkilenmektedir ki çok gerekli olmadığı halde bu ürünü almaktadır. Bu durum tüketicilikte, israf kavramını gündeme getirmektedir.

Günümüzde algılar, sadece tüketicilerin ürünleri alması için kullanılmamaktadır. Dünya çapında birçok kötü niyetli uygulamaların adeta aklanması için de algılar çok profesyonelle kullanılmaktadır. Örneğin; küreselleşme tamamen gelişmiş batının, diğer dünya ülkelerini daha fazla sömürebilmek için ortaya attığı bir kavramdır. Ancak bu kavramı özellikle ABD ve Avrupa ülkeleri, tüm dünyanın birlikte yaşayabileceği ve birlikte hareket edebileceği, masum bir kavram olarak yutturmaya çalışmaktadırlar. Günümüzde algı kavramı ülkeler arası ilişkiler anlamında ele alındığında, tamamen ülkelerin kendi çıkarlarını ön plana çıkardıkları bir kavramdır. Elbette her ülke kendi çıkarlarını düşünür, ancak buradaki algıdan kasıt, kötü niyetli ve karşıdakini kandırmaya yönelik bir algıdır. Bu bağlamda karşıdakini kandırmaya yönelik algıya kısaca algı operasyonu denmektedir.

Ülkelerin kendi iç bünyelerinde de özellikle yöneticilerin bu algılara çok sık başvurmalarıdır. Bunun en önemli nedeni de yaptıklarının gerekliliğini geniş kitlelere duyurmak ve yöneticiliklerinin ömrünü artırmaktır. Ancak bu yöneticiler veya bazı yöneticiler, yaptıklarını tamamen kendi çıkarları için yapıyorlarsa ve yaptıkları halk için gerekli değilse, bunların yaptığı algılar, birer algı operasyonudur. Eğitim sistemimizde de gerek uluslararası gerek ulusal algı operasyonları sonucunda bazı gereksiz uygulamalar yapılmış veya yapılmaktadır. Bu gereksiz uygulamaların özellikle uzun vadede eğitim sistemimiz içerisinde büyük sorunlar doğurduğu görülmektedir. Örneğin; zorunlu eğitimin 12 yıla çıkarılması uygulamasında yaklaşık 10 yıl geçmesine rağmen, ülkede işçi açığı baş göstermeye başlamıştır. İŞKUR'a son günlerde başvuran işverenler, yaklaşık 25 bin işçiye ihtiyaçlarının olduğunu bildirmişlerdir. Bu durum her geçen yıl artarak devam edecektir ve ülkemizde tahminen 20 yıl sonra arabamızı tamir edecek usta bulamayacağız. Ancak bizim ülke yöneticilerimiz ve eğitim yöneticilerimiz açısından öğretimin süresinin artırılması, insanların nite-

lik artışının bir anahtarı olarak görülmektedir. Böyle bir nitelik artışı olmadığı gibi ülke ekonomisinin değişik alanlarında kas gücüyle çalışan insanlara gereksinim de her geçen gün artmaktadır.

Bu bağlamda bu kitabın asıl amacı eğitimde uygulanan algılara ve doğru bilinen yanlışlara dikkat çekmek ve bu yanlışların bir an önce düzeltilmesine yardımcı olmaktır. Bunun yanında bu doğru bilinen yanlışların eğitim sistemimiz için büyük bir sorun olduğu konusunda bir kamuoyu oluşturmak da başka bir amaçtır. Ayrıca eğitim sistemimizde bu algı operasyonlarına dikkat çekerek, sistem içerisindeki kötü niyetli yönetici ve çalışanların sistemin dışına çıkarılmasını sağlamak da bu çalışmanın başka bir amacıdır. Bu bağlamda bu kitap yazılmaya başlamadan önce, araştırmacının yaklaşık 40 yıllık deneyimleri sonucunda eğitim sistemi içerisindeki doğru bilinen yanlışlar saptanmaya çalışılmıştır. 30 civarında tespit edilen bu algılar, bazı elemelerden (doğrudan eğitimle ilgili olmamak, sistemde çok büyük sorunlar doğurmamak gibi) geçerek önce 22'ye indirilmiştir. Daha sonra araştırmacının eğitim bilimci arkadaşlarıyla müzakereleri sonucunda bazı ekleme ve çıkarımlar yapılarak 18 algı bu kitapta irdelenmiştir.

Eğitim sistemimizde doğru olarak kabul edilmiş bu 18 algı irdelenirken, bir sistematik oluşturulmuştur. Bu sistematik içerisinde her bir algı, beş alt başlık içerisinde derinlemesine incelenmiş ve sorun bütün boyutlarıyla betimlenmiştir. Bu alt başlıklardan ilki 'sorun' kavramıyla ele alınmıştır. Sorun başlığında her bir algının eğitimimiz için neden sorun olduğu veya bu yanlışın niçin doğru olarak bilindiği incelenmiştir. İkinci alt başlığımız, 'sorunun tarihi gelişimi' başlığıdır ki bu başlıkta sorunun eğitim sistemimizde ne zamandan beri var olduğudur. Bazı algıların özellikle ilk olarak eğitim sistemimizde sorun olarak görüldüğü dönemin önemine dikkat çekilmiştir. Bunun yanında daha sonra günümüze kadar o algı nasıl gelmiş, etkisi artarak mı veya azalarak mı gelmiş bunlar incelenmiştir. Üçün-

cü alt başlığımız 'mevcut durum' kavramıyla ifade edilmiştir ki burada tarihi gelişimi irdelenen bir sorunun veya algının günümüzdeki durumu betimlenmeye çalışılmıştır. Dördüncü alt başlığımız ise 'durumun doğurguları' kavramıyla ifade edilmiştir. Bu bağlamda geçmişi ve bugünü irdelenen sorunun eğitim sistemimiz ve ülkemiz için sonuçları nedir? Bu sonuçlar, gerekçeleri ile birlikte olumlu ve olumsuz sonuçlar olmak üzere ele alınıp betimlenmiştir. Son alt başlığımız ise 'çözüm önerileri' kavramıyla irdelenmiş ve dört alt başlıkta ele alınan sorunu nasıl çözebileceğimiz, bütün boyutlarıyla ele alınmıştır. Burada dikkat edilen en önemli unsur, sorunu ortaya koyup demagoji yapmaktan ziyade sorunun çözümünü de ortaya koymaktır.

Bu kitabın oluşmasında betimsel yöntem çerçevesinde kaynak tarama veya literatür taramaya başvurulmuştur. Bu bağlamda araştırmacı tarafından bu esere alt yapı olacağına inanılan birçok kitap bizzat alınıp okunmuş ve gerekli notlar alınmıştır. Burada üzülen söylemem gereken bir durum var ki bu da maalesef en yeni dönemlerle ilgili (Cumhuriyet dönemi) bile, o dönemi aydınlatıcı yeterince kitabımız bulunmamıştır. Bulunan eserler içerisinden ocu, şucu veya bucu gibi hiçbir ayırım yapılmadan, her düşüncenin eseri okunmuş ve gerekli notlar alınmıştır. Bunun yanında özellikle internet kullanılarak güncel bilgiler internet kaynaklarından alınmıştır. Her algı veya sorun ile ilgili internet kaynakları titizlikle incelenmiş ve çalışmanın amacı doğrultusunda elde edilen bilgiler kullanılmıştır.

Bu eser giriş ve sonuç bölümleriyle birlikte toplam 20 bölümden oluşmaktadır. Burada her bir algı bir bölüm olarak ele alınmış ve başta giriş ve sonunda sonuç bölümleriyle bir bütünlük arz etmiştir. Ayrıca bu kitabın yazılması sürecinde bana sabırla destek olan eşime ve çocuklarıma sonsuz teşekkür etmek istiyorum. Bunun yanında ilkokuldan doktora kadar üzerimde emeği olan ve eğitim sistemimizi bana tanıtan tüm

öğretmenlerime, hocalarıma ve üniversitelerde düşüncelerimi paylaştığım tüm öğrencilerime de teşekkür ediyorum. Yaklaşık çeyrek asırlık bir dostluğumuzun olduğu ve her zaman maddiyattan çok sevgiye ve saygıya dayalı bir iletişimimizin olduğu PEGEM Akademi yöneticisi Servet Sarıkaya'ya ve bütün çalışanlarına da teşekkür ediyorum.

Kitabın tüm eğitim yöneticilerine, eğitim çalışanlarına ve eğitim sisteminden geçen öğrencilere fayda sağlaması dileği ve ümidiyle...

Antalya-2023

Prof. Dr. Erdoğan KÖSE

İÇİNDEKİLER

Prof. Dr. Erdoğan KÖSE.....	iv
Ön Söz.....	v
1. Bölüm: Giriş.....	1
2. Bölüm: Eğitimin Milliliği Algısı.....	15
Sorun.....	15
Sorunun Tarihi Gelişimi.....	17
Mevcut Durum.....	33
Durumun Doğurguları.....	37
Çözüm Önerileri.....	42
3. Bölüm: Eğitimin Okulun İşİ Olduğu Algısı.....	49
Sorun.....	49
Sorunun Tarihi Gelişimi.....	52
Mevcut Durum.....	56
Durumun Doğurguları.....	59
Çözüm Önerileri.....	61
4. Bölüm: Eğitimden Politikacıların Sorumlu Olduğu Algısı.....	65
Sorun.....	65
Sorunun Tarihi Gelişimi.....	67
Mevcut Durum.....	70
Durumun Doğurguları.....	72
Çözüm Önerileri.....	74

5. Bölüm: Zorunlu Eğitimin Süresinin Artırılması Algısı	79
Sorun	79
Sorunun Tarihi Gelişimi	82
Mevcut Durum	85
Durumun Doğurguları	88
Çözüm Önerileri	93
6. Bölüm: Herkesin Öğretmenlik Yapabileceği Algısı.....	97
Sorun	97
Sorunun Tarihi Gelişimi	99
Mevcut Durum	103
Durumun Doğurguları	106
Çözüm Önerileri	108
7. Bölüm: Meslekte Esas Öğretmenliktir Algısı.....	111
Sorun	111
Sorunun Tarihi Gelişimi	114
Mevcut Durum	117
Durumun Doğurguları	120
Çözüm Önerileri	122
8. Bölüm: Mesleğin Kendisinin Değerli Olduğu Algısı.....	125
Sorun	125
Sorunun Tarihi Gelişimi	128
Mevcut Durum	130
Durumun Doğurguları	132
Çözüm Önerileri	134

9. Bölüm: Devlete Girebilecek Bir Alanda Öğrenim Görme	
Algısı	139
Sorun	139
Sorunun Tarihi Gelişimi	142
Mevcut Durum	144
Durumun Doğurguları.....	146
Çözüm Önerileri.....	149
10. Bölüm: Gençlerimizin Yurt Dışında Daha Nitelikli	
Eğitim Alacağı Algısı	153
Sorun	153
Sorunun Tarihi Gelişimi	158
Mevcut Durum	160
Durumun Doğurguları.....	163
Çözüm Önerileri	168
11. Bölüm: Yabancı Dille Eğitimin Niteliği Artıracağı	
Algısı	171
Sorun	171
Sorunun Tarihi Gelişimi	175
Mevcut Durum	185
Durumun Doğurguları	189
Çözüm Önerileri.....	197
12. Bölüm: Her Türk Çocuğunun Yabancı Dili Öğrenmesi	
Algısı	201
Sorun	201
Sorunun Tarihi Gelişimi	204
Mevcut Durum	210
Durumun Doğurguları.....	214
Çözüm Önerileri.....	216

13. Bölüm: Daha Çok Kişinin Üniversiteyi Okuması	
Algısı	221
Sorun	221
Sorunun Tarihi Gelişimi	226
Mevcut Durum	230
Durumun Doğurguları	234
Çözüm Önerileri	239
14. Bölüm: Sınavsız Eğitimin Olamayacağı Algısı	243
Sorun	243
Sorunun Tarihi Gelişimi	250
Mevcut Durum	253
Durumun Doğurguları	263
Çözüm Önerileri	269
15. Bölüm: Halk İstedi Biz Yaptık Algısı	273
Sorun	273
Sorunun Tarihi Gelişimi	280
Mevcut Durum	284
Durumun Doğurguları	285
Çözüm Önerileri	290
16. Bölüm: ÖYP ile Bilim İnsanı Yetiştirileceği Algısı	295
Sorun	295
Sorunun Tarihi Gelişimi	297
Mevcut Durum	303
Durumun Doğurguları	306
Çözüm Önerileri	313

17. Bölüm: Bilimin Evrenselliği Algısı	319
Sorun	319
Sorunun Tarihi Gelişimi	324
Mevcut Durum	330
Durumun Doğurguları.....	334
Çözüm Önerileri.....	338
18. Bölüm: Bilimsel Niteliğin Yabancı Dilde ve Yabancı Yayında Olduğu Algısı	343
Sorun	343
Sorunun Tarihi Gelişimi	347
Mevcut Durum	352
Durumun Doğurguları.....	356
Çözüm Önerileri.....	360
19. Bölüm: Bilimle Dinin Uyuşmadığı Algısı.....	367
Sorun	367
Sorunun Tarihi Gelişimi	371
Mevcut Durum	378
Durumun Doğurguları	383
Çözüm Önerileri.....	385
Sonuç	389
Kaynakça.....	399